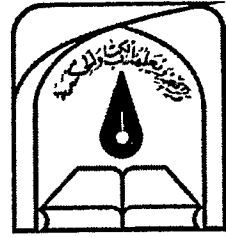

۲۱۳۳
۰۰۰-۰۰۰-۰۰۰

۲۳۸۱۳

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته علوم قرآن و حدیث

بررسی مفهوم اقامه نماز در آیات و روایات

محمد جعفر یآوری

استاد راهنما

جناب آقای دکتر محمد علی لسانی فشارکی

استاد مشاور

جناب آقای دکتر محمد علی مهدوی راد

زمستان ۱۳۷۹

۴/۵۴۳

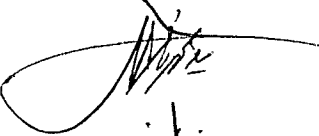
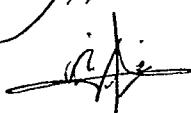
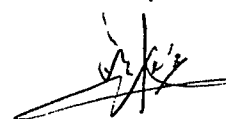
۱۳۸۱ / ۵ / ۲۵

رئیس دانشکده علوم انسانی
دانشگاه تربیت مدرس

۱۳۸۱ / ۵ / ۲۵

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضاء هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه آقای محمد جعفر یآوری تحت عنوان بررسی مفهوم اقامه نماز در آیات و روایات را از نظر فرم و محتوا بررسی نموده و پذیرش آنرا برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد می کنند.

اعضاء	رتبه علمی	نام و نام خانوادگی	اعضاء هیات داوران
	استاد یار	دکتر محمد علی لسانی فشارکی	استاد راهنما
	استاد یار	دکتر محمد علی مهدوی راد	استاد مشاور
	استاد	دکتر سید محمد باقر حجتی	استاد ناظر
	استادیار	خانم دکتر زهله غروی نائینی	استاد ناظر
	استادیار	خانم دکتر زهله غروی نائینی	نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس مبین بخشی از فعالیت های علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱: در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به مرکز نشر دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲: در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

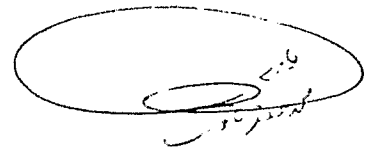
«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته تعمیر و نگهداری راه آهن است که در سال ۱۳۷۹ در دانشکده معماری دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر محمدعلی نیک رکنی و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر محمدعلی مهرروی از آن دفاع شده است.»

ماده ۳: به منظور جبران بخشی از هزینه های نشریات دانشگاه تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در صورت چاپ) را به مرکز نشر دانشگاه اهدا کند دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴: در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵: دانشجو تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصل کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶: اینجانب محمدحسین مهرروی دانشجوی رشته معماری از مقطع ارشد تعهد فرو و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

(سره شماره (۲) کارشناسی و دکتری)

وزارت آموزش عالی و تحقیقات علمی ایران
دانشگاه تربیت مدرس

به میمنت سال *حجری الموحّدین وکری (ع)* ،
این ناچیز نگاشته را به ساحت قدسی
اولین مظلوم و اولین مظلومه عالم .
پیشگاه مقدس آخرین ذخیره الهی و منجی عالم ،
روح ملکوتی امام (ق.س) *احیاء* ،
اسلام ناب محمدی (ص) ،
روح پاک شهداء بسیجی جنگ و
انقلاب ، محضر مبارک
مقام معظم ولایت و رهبری (مفظه الله وابقاه) ،
والدین مهربان و رنج کشیده ام - که سختیهای دوران
اسارت را با کمال صبر و بردبای تحمل نموده و دعای
خیرشان بدرقه راهم و عامل موفقیتیم بوده است - و
همسر با وفا و صبورم که با صبر و تحمل خود باعث
گرمی و نشاط کانون زندگی و عامل دیگر کامیابی و
موفقیتیم بوده است تقدیم می دارم .

(مَنْ لَمْ يَشْكُرِ الْمَخْلُوقَ لَمْ يَشْكُرِ الْخَالِقَ)

«الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَانَا لِهَذَا وَكُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْ لَا أَنْ هَدَانَا اللَّهُ»

پس از حمد سپاس ایزد مَنَّان که به ما نعمت وجود بخشید و ما را در این عصر هستی آفرید، ما را از مریدان و محبَّانِ امامِ راحل (ق.س) قرار داد و اکنون در این برهه حساس و پر خطر، ما را از حامیان ولایت و پاسداران ارزشهای اسلام و انقلاب و دستاوردهای خون شهدا قرار داده است.

لازم می دانم از استاد راهنما جناب آقای دکتر لسانی فشارکی و استاد مشاور جناب آقای دکتر مهدوی راد که در این تحقیق بنده را راهنما و مشاور بوده و زحمات فراوانی کشیده و گام به گام مرا حمایت و هدایت نموده اند، همچنین از مدیر گروه جناب آقای دکتر سید محمد باقر حجتی و سرکار خانم دکتر غروی نائینی تشکر و قدر دانی نمایم.

همچنین از تمام کسانی که مرا بنحوی در این تحقیق و پژوهش کمک و یاری نموده اند تشکر می نمایم.

چکیده

باتوجه به جایگاه و اهمیت نماز در تمامی شرایع و ادیان و خصوصا جایگاه رفیع آن در دین مبین اسلام و توجه و عنایت اسلام نسبت به آن و بخصوص بیان آن با واژه اقامه در سراسر قرآن، بر این عقیده ایم که بین خواندن نماز و اقامه آن تفاوت وجود دارد، هر کجا در قرآن و روایات امر به اقامه شده است، ناظر به شرایط و مقدماتی است که در صورت عدم تحقق آنها، نماز به معنای واقعی خود اقامه نمی گردد و هر چه بیشتر به آداب و شروط اقامه نماز جامه عمل پوشیده شود، آثار و برکات بیشتری از نماز در جامعه مشاهده می شود.

با تدبر در آیات و روایات و تتبع در منابع و تفاسیر، این فرضیه ثابت گردید که خواندن نماز، آداب و شروط و مقدماتی دارد که در توضیح المسائل و رساله های عملیه بیان گردیده است، و اقامه نماز دارای آداب، شروط و مقدماتی است که در این نوشته به برخی از آنها پرداخته شده است.

اقامه نماز علاوه بر تلاش همه جانبه در انجام تکالیف الهی که خواندن نماز است، سعی و تلاش مضاعف بر ترویج فرهنگ نماز در جامعه، تشویق و تحریص دیگران به این امر، مداومت و توأسی به آن و در یک کلمه عینیت بخشیدن به مفاهیم بلند نماز است.

واژگان اصلی: بررسی، مفهوم، اقامه، نماز، آیات، روایات.

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه فهرست
۱-۱-۱- مقدمه:	۲
۲-۱-۲- تعریف مسأله:	۳
۳-۱-۳- سوالات اصلی:	۴
۴-۱-۴- سابقه تحقیق:	۴
۵-۱-۵- فرضیات:	۴
۶-۱-۶- اهداف تحقیق:	۴

فصل دوم: بحث لغوی

۱-۲-۱- اقامه در لغت:	۷
۱-۲-۱-۱- گذاردن به شایستگی و کمال:	۷
۲-۱-۲- مداومت:	۸
۳-۱-۲- اعتدال و استواء:	۸
نتیجه:	۹
۲-۲-۲- معنای لغوی صلاة:	۱۰
۱-۲-۲- دعا:	۱۰
۲-۲-۲- ثنای جمیل:	۱۲
۳-۲-۲- لزوم:	۱۲

- ۱۴..... ۲-۲-۴- استغفار:
- ۱۵..... ۲-۲-۵- آتش یا گرم کردن چیزی با آتش:
- ۱۶..... ۲-۲-۶- کنیسه:
- ۱۷..... ۲-۲-۷- جایگاه دوم در مسابقه اسب سواری:
- ۱۷..... ۲-۲-۸- انعطاف:
- ۱۸..... ۲-۳-۳- معانی «صلاة» در آیات قرآن:
- ۱۸..... ۲-۳-۱- دعا:
- ۱۸..... ۲-۳-۱-۱- توبه / ۱۹۹
- ۱۸..... ۲-۳-۱-۲- توبه / ۱۰۳
- ۱۸..... ۲-۳-۱-۳- آل عمران / ۳۹
- ۱۹..... ۲-۳-۲- ستایش و نیایش:
- ۱۹..... ۲-۳-۱-۲- نور / ۴۱
- ۱۹..... ۲-۳-۳- درود و رحمت:
- ۱۹..... ۲-۳-۱-۳- بقره / ۱۵۷
- ۱۹..... ۲-۳-۲- احزاب / ۵۶
- ۱۹..... ۲-۳-۳- احزاب / ۴۳
- ۱۹..... ۲-۳-۴- کنیسه:
- ۱۹..... ۲-۳-۱-۴- حج / ۴۰

۲-۳-۵- استغفار: ۲۰

۲-۳-۱- بقره / ۱۵۷ ۲۰

۲-۴- معنای اصطلاحی «صلاة»: ۲۰

۲-۵- معنای «اقامه نماز»: ۲۲

۲-۶- آیات اقامه نماز بترتیب سوره‌های قرآن: ۲۷

۲-۷- نماز در شرایع دیگر: ۴۰

فصل سوم: مقدمات و لوازم تحقق اقامه نماز

۳- مقدمات اقامه نماز ۴۲

۳-۱- مقدمات واجب اقامه نماز: ۴۲

۳-۱-۱- عبودیت و بندگی: ۴۲

۳-۱-۲- اخلاص: ۴۴

۳-۱-۳- حنیف بودن: ۴۶

۳-۱-۴- امنیت و آرامش روحی و روانی: ۴۸

۳-۱-۵- مبارزه بی‌امان و همه‌جانبه با موانع: ۵۱

۳-۱-۶- هدایت، توفیق الهی، عنایت خدا: ۵۲

۳-۱-۷- ایمان: ۵۳

۳-۱-۸- مکانات اجتماعی و قدرت حکومتی: ۵۵

۳-۱-۹- رعایت حریم و حجاب (پوشش) و حدود الهی: ۵۶

- ۱۰-۱-۳- توجه و اهتمام به مسائل معیشتی جامعه: ۵۷.....
- ۱۱-۱-۳- توجه به نقشه های تخریبی دشمن: ۵۸.....
- ۱۲-۱-۳- شناخت و آگاهی از احکام و دستورات الهی: ۵۹.....
- ۱۳-۱-۳- توبه و انابه: ۶۱.....
- ۱۴-۱-۳- وفای به عهد الهی: ۶۲.....
- ۱۵-۱-۳- توجه و عنایت به فرامین الهی و پذیرش آنها و مطابق دستور عمل کردن: ۶۴.....
- ۱۶-۱-۳- توحید: ۶۵.....
- ۱۷-۱-۳- عفو و گذشت: ۶۵.....
- ۱۸-۱-۳- برطرف کردن موانع فکری و روانی: ۶۶.....
- ۱۹-۱-۳- توجه به نقش مردم و همکاری و مشارکت آنها: ۶۷.....
- ۲۰-۱-۳- برنامه ریزی و مدیریت: ۶۷.....
- ۲۱-۱-۳- مطیع بودن، فرمانبرداری: ۶۸.....
- ۲-۳- مقدمات مستحب اقامه نماز ۶۸.....
- ۱-۲-۳- جلوگیری از به وجود آمدن زمینه های انحراف و گناه و در صورت وجود اجتناب از آنها: ۶۸.....
- ۲-۲-۳- سعه صدر در برخورد و تحمل و گذشت: ۷۰.....
- ۳-۲-۳- دل نبستن به دنیا و متعلقات آن: ۷۳.....
- ۴-۲-۳- فراهم کردن امکانات و عوامل اقتصادی و گسترش آن: ۷۶.....

کتابخانه تخصصی
مطالعات اسلامی
تهران

۷۸-۳-۲-۵- استفاده از فرصتها برای از بین بردن مظاهر فساد:.....

۸۱-۳-۲-۶- شروع از نزدیکان:.....

۸۳-۳-۲-۷- توجه به نقش مسئولان و دست اندرکاران:.....

۸۶-۳-۲-۸- خشوع و خشیت الهی:.....

۸۷-۳-۲-۹- توجه به انجام تکلیف و وظیفه:.....

فصل چهارم: تعقیبات اقامه نماز

۹۰-۴- تعقیبات اقامه نماز.....

۹۰-۴-۱- امر به معروف و نهی از منکر:.....

۹۲-۴-۲- صبر و تحمل:.....

۹۵-۴-۳- عزم و اراده پولادین، پشتکار، مقطعی.....

۹۷-۴-۴- ایثار و گذشت، انفاق مال در راه خدا:.....

۹۸-۴-۵- برطرف کردن موانع و زمینه‌های تهدید:.....

۱۰۱-۴-۶- توجه به دغدغه‌ها و خواست متدینین و مؤمنین:.....

۱۰۳-۴-۷- هدف‌یابی صحیح و دقت در اطاعت از محورهای دینی و گم نکردن هدف:.....

۱۰۶-۴-۸- تقویت و استفاده از فضای اخوت و وحدت:.....

۱۰۷-۴-۹- شیوه برخورد و عملکرد مسئولان و سعه صدر آنان:.....

۱۰۹-۴-۱۰- تبیین نقش و آثار نماز و اهمیت فردی و اجتماعی آن:.....

۱۱۲-۴-۱۱- توجه به جاذبه‌ها و ظواهر مساجد و اختصاص اماکن ویژه:.....

- ۱۱۴-۴ - برنامه ریزی بلند مدت و مداومت در اجرای برنامه‌ها: ۱۱۴
- ۱۱۵-۴ - مقابله با ترفندهای انحرافی و مبارزه با ائمه کفر: ۱۱۵
- ۱۱۷-۴ - اتکاء و توجه به امکانات و وسائل موجود: ۱۱۷
- ۱۱۸-۴ - تشویق و تحریض و بشارت: ۱۱۸
- ۱۲۰-۴ - دشمن شناسی و برخورد قاطعانه و ریشه‌ای با عوامل انحراف و فساد: ۱۲۰
- ۱۲۳-۴ - توجه به امنیت و آرامش و تأمین آن: ۱۲۳
- ۱۲۴-۴ - اغتنام فرصت‌ها همراه با تدبیر و برنامه‌های اصلاحی: ۱۲۴

فصل پنجم: آثار فردی و اجتماعی اقامه نماز:

- ۱۲۹-۵ - آثار فردی و اجتماعی اقامه نماز: ۱۲۹
- ۱-۵ - آثار فردی اقامه نماز: ۱۲۹
- ۱-۱-۵ - سعه صدر و قدرت تحمل مشکلات و تسلیم نشدن در برابر ناملایمات: ۱۲۹
- ۲-۱-۵ - شناخت موقعیت و عمل کردن به نحو مقتضی در شرایط مختلف: ۱۳۲
- ۳-۱-۵ - تذکیه و تهذیب: ۱۳۴
- ۴-۱-۵ - تضمین سعادت دنیا و آخرت: ۱۳۶
- ۵-۱-۵ - محور سوابق سوء و بد، و تبدیل موانع به وسایل صعود و ترقی: ۱۳۹
- ۶-۱-۵ - شکوفایی استعداد های فردی: ۱۴۱
- ۷-۱-۵ - آرامش روحی و روانی: ۱۴۳
- ۸-۱-۵ - نجات از حسیض دنیا و متعلقات آن و عروج انسان: ۱۴۸

- ۱۴۹..... ۹-۱-۵ - جلوگیری از خیال‌پردازی و اعطای بینش و بصیرت
- ۱۵۲..... ۱۰-۱-۵ - پرورش ابعاد وجودی انسان
- ۱۵۴..... ۱۱-۱-۵ - ارتقاء روحیه اطاعت‌پذیری و فرمانبرداری
- ۱۵۵..... ۱۲-۱-۵ - نجات انسان از انواع آلودگیهای ظاهری و باطنی
- ۱۵۶..... ۱۳-۱-۵ - ناظر دیدن خداوند در تمام امور و تمام ازمته
- ۱۵۷..... ۲-۵ - آثار اجتماعی اقامه نماز
- ۱۵۷..... ۱-۲-۵ - رونق اقتصادی
- ۱۶۰..... ۲-۲-۵ - توجه به جامعه (احساس همدردی) برای رفع مشکلات اقتصادی و خدمت به مردم
- ۱۶۳..... ۳-۲-۵ - جلوگیری از فحشاء و منکر
- ۱۶۶..... ۴-۲-۵ - اصلاح جامعه و پرورش روحیه اصلاح‌گری
- ۱۶۸..... ۵-۲-۵ - تقویت روحیه اطاعت و فرمانبرداری در امور دینی است از اولوالامر
- ۱۷۰..... ۶-۲-۵ - جلب نعمتهای الهی و گشوده شدن ابواب رحمت
- ۱۷۲..... ۷-۲-۵ - اتحاد و وحدت و همبستگی
- ۱۷۵..... ۸-۲-۵ - مانع بوجوب استادن نماز و بوجوب نماز
- ۱۷۸..... ۹-۲-۵ - زایل شدن خوف و ترس از جامعه
- ۱۸۱..... ۱۰-۲-۵ - تقویت روحیه وفای به عهد و تحکیم روابط اجتماعی
- ۱۸۲..... ۱۱-۲-۵ - تقویت روحیه ایثار و گذشت

۱۸۳..... ۱۲-۲-۵ - تضمین سعادت و فلاح و رستگاری جامعه:

۱۸۴..... ۱۳-۲-۵ - جلوگیری از حبط اعمال:

۱۸۵..... نتیجه:

۱۸۶..... پیشنهادات:

۱۸۷..... منابع و ماخذ: